

Bestraling (Radiotherapie)

FUNDASHON **M**ARIADAL

Bestraling (Radiotherapie)

Het is één van de methodes om kanker te behandelen en symptomen en klachten te bestrijden. Een stralenbundel wordt precies gericht op het gedeelte van het lichaam dat straling nodig heeft. De rest van het lichaam ontvangt daarbij vrijwel geen straling. De stralenbundel is te vergelijken met een lichtbundel. Deze kan met een schakelaar aan en uitgezet worden. Een stralenbundel bestaat uit sterke röntgenstralen of andere stralen en is onzichtbaar. Een behandeling met radiotherapie bestaat meestal uit meerdere bestralingen. Het aantal bestralingen is afhankelijk van de aard en omvang van de tumor en van uw algemene toestand/gezondheid. Het aantal bestralingen kan variëren van 1 tot 39 keer.

Behandelcentra

U kunt alleen bestraling krijgen in ziekenhuizen met een afdeling Radiotherapie. Of in een gespecialiseerd bestralingscentrum. Heeft uw ziekenhuis geen afdeling Radiotherapie? Dan krijgt u de bestralingsbehandeling in een ander ziekenhuis.

Waarom radiotherapie

Radiotherapie kan de groei van de tumor stoppen, omdat de cellen van een tumor vaak gevoelig zijn voor straling. Door bestraling worden deze cellen gedood. De tumor kan uiteindelijk geheel verdwijnen. Radiotherapie wordt ook vaak toegepast nadat een tumor operatief is verwijderd. Het doel is dan om eventueel achtergebleven cellen in dat gebied te vernietigen. Wanneer genezing niet meer mogelijk is, wordt radiotherapie veelvuldig toegepast om pijn en andere klachten te verminderen (palliatieve behandeling).

Uitwendige en inwendige bestraling

U kunt op 2 manieren bestraald worden:

- uitwendig: u wordt van buitenaf door de huid heen bestraald.
  - inwendig: u wordt van binnenuit bestraald
- Uitwendige bestraling komt het meeste voor. Soms krijgt u een combinatie van inwendige en uitwendige bestraling.

Uitwendige bestraling

Bij uitwendige bestraling komt de straling uit een bestralingstoestel. U wordt van buitenaf, door de huid heen bestraald. De radiotherapeut en radiotherapeutisch laborant richten de stralenbundel nauwkeurig. Zodat het gezonde weefsel dat om de tumor heen ligt zo weinig mogelijk straling krijgt. Voor de bestralingsbehandeling zijn allerlei voorbereidingen nodig. De arts of laborant legt aan u uit:

- hoe de behandeling zal gaan
- welke bijwerkingen u kunt verwachten
- hoeveel bestralingen nodig zijn

Na de bestraling blijft geen straling in het lichaam achter. U wordt dus niet radioactief. Er komt ook geen straling in bijvoorbeeld zweet, urine, poep of sperma. U kunt gewoon contact hebben met anderen.

U hoeft voor uitwendige bestraling niet in het ziekenhuis opgenomen te worden.

Inwendige bestraling

Bij inwendige bestraling krijgt u bestraling van binnenuit. De arts plaatst radioactief materiaal in uw lichaam: dichtbij of in de tumor. Dit materiaal geeft straling af. Inwendige bestraling is alleen mogelijk als de tumor op een plaats zit die vrij makkelijk te bereiken is.

Bijvoorbeeld bij:

- baarmoederhalskanker
- baarmoederkanker
- blaaskanker
- prostaatkanker
- slokdarmkanker
- bepaalde tumoren in hoofd of hals

Soms krijgt u inwendige bestraling in combinatie met uitwendige bestraling. Inwendige bestraling wordt minder vaak gegeven dan uitwendige bestraling. Daarom wordt inwendige bestraling in een beperkt aantal zieken huizen en bestralingscentra gegeven. Daar werken artsen met veel ervaring met deze behandeling. Soms moet u voor inwendige bestraling in het ziekenhuis blijven.

Bijwerkingen

- Algemene reacties op de bestraling

De reacties van het lichaam hangen samen met het gebied dat bestraald wordt. Toch is er een aantal algemene reacties dat meestal in de loop van de behandeling optreedt, zoals vermoeidheid, meer behoefte aan slaap en minder eetlust. Hoewel deze verschijnselen na de behandeling vanzelf verdwijnen, kunt u de klachten het best met uw arts bespreken. De arts geeft u advies hoe u met deze klachten kunt omgaan, verwijst u naar de diëtiste of geeft u eventueel medicijnen. Deze reacties zeggen niets over het effect van de behandeling, maar zijn een reactie van het lichaam op de bestraling.

Huidreacties

Meestal wordt de huid in de 2e tot 3e week van de bestraling rood, u merkt dit op door:

- Roodheid
- Schilfers ter hoogte van de huid, droge huid
- Jeuk
- Irritatie en pijn ter hoogte van de bestraalde huid
- De huid is gevoelig en kan warm aanvoelen
- Een open wond

Verzorging van de bestraalde huid

Hieronder wordt een aantal adviezen gegeven over het verzorgen van de bestraalde huid:

Inspecteer dagelijks de bestraalde huid.

- Uitsluitend wassen met lauw water, gebruik zachte douche olie of zeep. Dus geen producten waar parfum in zit.
- Neem liever een douche dan een bad. De huid kan in bad makkelijker verweken.
- Droog deppen met een zachte handdoek.
- Als de huid intact is, is het toegestaan om de huid in te smeren met een crème die u al gebruikt (laatste uur voor de bestraling niet insmeren).
- Geen schurende kleding dragen, loszittende kleding (liefst katoenen) dragen
- Niet blootstellen aan felle zon of extreme kou.
- Ga niet zwemmen in chloorwater.
- Geen pleisters op de bestraalde huid plakken.
- Voor mannen: voorzichtig scheren met een elektrisch scheerapparaat en geen aftershave gebruiken.
- Niet krabben bij jeuk.
- Wilt u toch wat parfum gebruiken, breng deze dan voorzichtig aan op uw kleding

Het is de bedoeling de bestraalde huid droog en stevig te houden. Mocht ze toch open gaan en vochtig worden, dan kan de radiotherapeut u een zalf of crème voorschrijven. Soms is er verbandmateriaal nodig. Als u moeite heeft met het verbinden, zeg het de laboranten. Als u zelf de huid verzorgt, gebruik dan uitsluitend het materiaal van het recept. Plak pleisters alleen op plaatsen waar niet bestraald wordt.

Als de bestraling is gestopt werkt de behandeling nog een paar weken door. De huid geneest veelal in twee tot vier weken na de bestraling. Als u tijdens de behandeling en de eerste weken na de bestraling in de zon gaat zitten, dient u het bestraalde gebied zo veel mogelijk te beschermen met een sjaaltje of ander kledingstuk.

Na de behandeling, als de huid zich hersteld heeft, raden wij u aan het bestraalde gebied altijd in te smeren met een zonnebrandmiddel/crème met hoge beschermingsfactor (factor 30 of meer). Gaat de huid alsnog stuk, neem dan contact op met uw behandelend arts en maak een afspraak voor het spreekuur.

Specifieke reacties op de bestraling

U kunt alleen (vaak tijdelijk) haaruitval krijgen wanneer uw haar binnen het bestralingsgebied valt. De mate van haaruitval is afhankelijk van de dosis die u krijgt en de grootte van het bestralingsgebied. Haaruitval kan zowel bij hoofd-, baard-, schaam-, oksel- als borsthaar optreden.

Afhankelijk van het lichaamsdeel waarop u bestraald wordt, kunnen specifieke bijverschijnselen optreden. Deze zijn bij bestraling op:

- Hoofd/hersenen: haaruitval, irritatie van de huid/oog/ gehoorgang, misselijkheid, hoofdpijn.
- De mondholte, keel en hals: slijmvorming, gevoelige slijmvliezen, vieze smaak, smaakverlies, droge mond, later ook slikklachten, soms heesheid.
- De slokdarm: slikklachten, zoals pijn tijdens slikken, soms moeite met doorslikken.
- De borstkas: slikklachten, moeite met slijm ophoesten, soms prikkelhoest.
- Maag en omgeving: misselijkheid, braakneigingen.
- De buik: misselijk gevoel, darmkrampen, dunne ontlasting.
- De onderbuik: verschijnselen die lijken op blaasontsteking, zoals pijn bij het plassen en vaker plassen. Soms ook dunne ontlasting.

Bespreek uw klachten met de laboranten of met de arts. Zij kunnen u advies geven hoe u het beste met de klachten om kunt gaan of wat u er aan kunt doen. Indien er sprake is van ernstige klachten zullen zij de betrokken radiotherapeut of zijn/haar vervanger raadplegen.

Het spreekt vanzelf dat niet-roken en gezond eten bijdraagt aan uw algehele conditie en het optreden van bijwerkingen helpt minimaliseren.

Controle

Is de behandeling afgerond? Dan blijft u nog een tijd onder controle en krijgt u nazorg. Hoe vaak u wordt gecontroleerd hangt af van de soort kanker en de behandeling die u heeft gehad. Meestal is dit in het 1e jaar elke 3 maanden. Later kan dat minder vaak worden. Bijvoorbeeld 1 keer in de 6 maanden of 1 keer per jaar.

Maakt u zich tussendoor zorgen over een klacht die u heeft? Vervroeg dan uw afspraak. De controlebezoeken zijn bedoeld om:

- eventuele bijwerkingen van de behandeling vast te stellen en te behandelen
- in een vroeg stadium eventuele terugkeer van de ziekte op te sporen
- bij mensen die niet meer beter worden: bij te houden hoe de ziekte zich ontwikkelt en welke klachten er zijn.

Vragen

Heeft u nog vragen over de folder Bestraling (radiotherapie) of de behandeling zelf dan kunt u op werkdagen tijdens kantooruren contact opnemen met de oncologieverpleegkundige op telefoonnummer: 7800493. Voor verdere uitgebreide informatie over bestraling zie www.kwf.nl

FUNDASHON **M**ARIADAL